

ATLES DE LA REVISTA NOUS HORIZONS (1960-1977)

La creació el 1960 i la trajectòria –si més no, fins a 1977– de la revista *Nous Horitzons* són un molt bon exemple dels mecanismes de funcionament d'alguns dels sectors més dinàmics de la societat catalana contemporània. Per exemple, la possibilitat d'actuar políticament a Estats democràtics propers (com França o Mèxic). Aquests mecanismes, d'altra banda, s'insereixen en el marc de la bipolaritat generada per la Guerra Freda (1947-1989). *Nous Horitzons* és una proposta dels comunistes catalans, però no és un "producte de l'Est", ni tampoc no és un producte d'un "racó de l'Estat espanyol".

Aquests sectors (els intel·lectuals, tècnics i professionals del PSUC, o de l'entorn del PSUC) tenen molts elements transversals, sovint sense ser-ne del tot conscients. La proposta editorial de la gent de *Nous Horitzons* travessava, com veurem, la bipolarització del món, la divisió del món en dos blocs antagònics. Travessa, també, i va més enllà de la idea dels Estats inventats al segle XIX (o a 1918-20). I salta les barreres de classe i d'origen. El primer director de la revista (Francesc Vicens) és fill de la burgesia liberal-conservadora de Barcelona. El segon director (Manuel Sacristán) era fill de Madrid i havia estat falangista. El tercer (Pere Ardiaca) era fill de pagesos de les Terres de Lleida i havia estudiat al seminari. El primer administrador, a París el 1960, fou un antic viatjant de productes farmacèutics nascut a Lloret de Mar (Germinal Ros).

Barcelona, París, Mèxic DF

La revista *Nous Horitzons* va ésser resultat d'una decisió política del Partit Socialista Unificat de Catalunya (creat el 1936), que tenia una publicació central (*Treball*, diari quan era legal el 1936-39) i moltes altres publicacions, però no editava una revista d'"alta cultura". *Nous Horitzons* es

va començar a editar trimestralment el 1960 a Mèxic DF. En cap cas la censura espanyola l'hagués autoritzat. En català, i des de 1959, hi havia una altra revista d'alt nivell, *Serra d'Or*, mensual, que existia perquè la publicava l'Abadia de Montserrat, que estava legalment aixoplugada per l'Estat del Vaticà.

El Consell de Redacció de *Nous Horitzons* tenia un nucli a París, un nucli a Barcelona i un nucli a Mèxic. La decisió de fer la revista la va prendre la direcció del PSUC els primers mesos de 1960 (en aquell moment, el Comitè Executiu estava format per Josep Moix, Gregori López Raimundo, Pere Ardiaca, Josep Serradell, Margarida Abril, Leonor Bornau i Francesc Vicens).

Ateses les dificultats que les organitzacions del PSUC tenien a Europa, van decidir que seria l'organització del PSUC de Mèxic que s'ocuparia de produir i distribuir la revista. A Mèxic, el primer director gerent fou Miquel Adam, la primera redacció a Nayarit, 47 (Mèxic 7, DF) i la primera administració a Bahía Ballenas, 40 (Mèxic 17, DF).

Des de dos continents

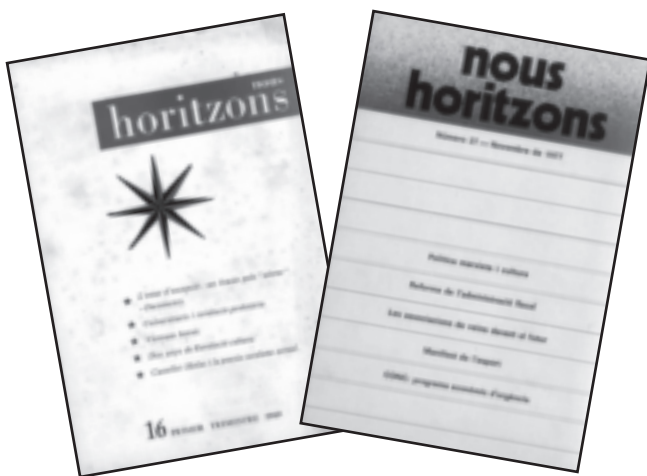
Els seus primers col·laboradors vivien a Mèxic (Ramon Costa-Jou, Josep Muni), a Catalunya (Francesc Vallverdú, Josep M. Castellet, August Gil Matamala, Carme Vilaginés, Feliu Formosa, Xavier Fàbregas, Josep Fontana, Núria Sales, Jordi Carbonell, Francesc Nel·lo, Manuel Sacristán, Guilia Adinolfi, Josep Termes), a París (Francesc Vicens, Jordi Solé-Tura, Joan Martorell, Pere Ardiaca, Armand Duval, Arnau Puig, Joan Haro, Teresa Pàmies, Ambrosi Carrión, Núria Sales), a Nimes (Robert Lafont) i a Marsella (Claudi Barsoti). Però també anirien arribant col·laboracions de La Havana-Cuba (Marí Carrera, Francesc Fàbregas), Budapest-

Francesc Roca (Barcelona, 1945). Llicenciat (1967) i doctor (1977) en Ciències Econòmiques. Professor de Política Econòmica a la UB. Membre del Consell de Redacció i de la Direcció de *Nous Horitzons* (1982-2001). Autor d'articles, llibres, catàlegs, atles, diccionaris, a uns seixanta editors, en set llengües. El seu darrer llibre és "Catalans al món. Atles de la presència catalana al món, 1988-2008" (amb Víctor Hurtado). froca@ub.edu

Hongria (Rafael Vidiella), Bucarest-Romania (Marcel Plans), Moscou-Rússia (Emili Vilaseca, Gabriel Arrom). El primer corrector era a París (Enric Roig i Querol), i el primer grafista a Mèxic (Vicenç Rojo). Hi hauria articles enviats des de la presó de Burgos (Pere Ardiaca). El 1967, des de Sueca (Joan Fuster, escrivint sobre Gramsci).

El primer director fou un llicenciat en Dret, estudiós d'alguns fenòmens revolucionaris, dirigent polític i crític d'art (Francesc Vicens). El segon director de la revista, a partir de 1964, fou un filòsof i traductor de l'alemany (Manuel Sacristán). La continuïtat l'assegurarien, des de Barcelona, un editor i poeta (Francesc Vallverdú), des de París, una periodista i escriptora militant (Teresa Pàmies), i des de Budapest, un polític esdevingut memorialista (Rafael Vidiella). A partir de 1972, i fins a 1977, el nou director és un polític que escriu (Pere Ardiaca) i el nou cap de redacció, un sociòleg amb formació filosòfica (Joaquim Sempere).

Els col·laboradors dels primers anys (1960-1976) foren gent del món de l'art (Francesc Vicens, Arnau Puig, Joan Haro, Josep Corredor-Mateos, Alexandre Cirici-Pellicer, Antoni Tàpies), la literatura (Francesc Vallverdú, Josep M. Castellet, Joaquim Molas, Robert Lafont, Teresa Pàmies, Claudi Barsotti, Jordi Carbonell), el teatre (Feliu Formosa, Francesc Nel·lo, Xavier Fàbregas, Ricard Salvat), l'ensenyament (Ramon Costa-Jou, Jordi Monés, Giulia Adinolfi), l'enginyeria industrial (Isidor Boix, Alfons C. Comín), la filosofia (Manuel Sacristán, Joaquim Sempere, Joan-Ramon Capella), la psicologia (Carme Vilaginés), la historiografia (Josep Fontana, Núria Sales, Josep Termes, Pierre Vilar), l'economia (Gabriel Arrom, Josep Muni, Antoni Montserrat, Andreu Mas-Colell, Ernest Lluch), el dret (Josep Solé Barberá, August Gil Matamala, Jordi Solé-

“ ***Nous Horitzons* és una proposta dels comunistes catalans, però no és un "producte de l'Est", ni tampoc no és un producte d'un "racó de l'Estat espanyol". La revista va ésser resultat d'una decisió política del Partit Socialista Unificat de Catalunya (creat el 1936), que tenia una publicació central (*Treball*, diari quan era legal el 1936-39) i moltes altres publicacions, però no editava una revista d'alta cultura.**”

Tura) i la política (Rafael Vidiella, Pere Ardiaca, Emili Vilaseca, Leonor Bornau, Gregori López Raimundo, Josep M. Sendrós, Ramon Soliva, Isabel Vicente, Antoni Gutiérrez Díaz).

La llista, però, és incompleta, car, ara per ara, no coneixem alguns dels pseudònims utilitzats, sobretot, pels col·laboradors que vivien habitualment a l'Estat espanyol, amb l'objectiu d'escapar als controls policials.

Per evitar la previsible confiscació policial d'exemplars de la revista, l'organització del PSUC va idear la possibilitat de realitzar múltiples trameses individuals per correu postal des de les adreces personals de ciutats europees fins a diferents adreces de l'interior de l'Estat espanyol que, en principi, no eren motiu de vigilància policial.”

D40

Distribució: una per una

Des de la impremta de Mèxic DF, la revista era distribuïda en sobres individuals, o en paquets de diverses dimensions. Segons Francesc Vicens, a Mèxic se'n destinaven 250 exemplars. A Cuba se'n destinaven 57, a Veneçuela 60, a Argentina 33 i a Xile s'hi enviaven 22 exemplars. El gruix de l'edició era destinat, lògicament, a Europa. A París, 470 exemplars. Un total de 525 exemplars a 17 adreces de ciutats de diferents Estats europeus. De l'Estat francès, amb predomini occità, 5 ciutats: Brest, Marsella, Tolosa, Montpellier, Besiers. A Bèlgica, 2 adreces: Brussel·les, Lieja. A Suïssa, 1 adreça de Ginebra. A Itàlia, 1 adreça de Milà. Al Regne Unit, 3: Londres, Glasgow, Edimburg. A Alemanya, 2: Heidelberg i Stuttgart. A Finlàndia, 1 adreça d'Hèlsinki. Segons Germinal Ros, cal afegir a la llista anterior Perpinyà, i adreces catalanes de Praga, Budapest, Berlín, Varsòvia i Moscou.

Per evitar la previsible confiscació policial d'exemplars de la revista, l'organització del PSUC va idear la possibilitat de realitzar múltiples trameses individuals per correu postal des de les adreces personals d'aquestes ciutats europees fins a diferents adreces de l'interior de l'Estat espanyol que, en principi, no eren motiu de vigilància policial. Aquesta era la fórmula *-capil·lar, dispersa, en xarxa*, molt abans de la Xarxa— perquè la revista pogués arribar als seus principals destinataris: professors, gent del món de la cultura, estudiants avançats i responsables polítics.

De Mèxic a Marsella

Per bé que *Nous Horitzons* era una revista legal mexicana que s'editava i s'imprimia a Mèxic DF, a partir d'un cert moment la direcció del PSUC va considerar més eficaç “reproduir a França el que s'imprimia a Mèxic”. La reproducció es realitzava

en una impremta secreta fins i tot per a Germinal Ros, veí de la població francesa de Stains, al nord de París, i administrador de la revista. “Es feia amb tota reserva —escriu Ros—, fins al punt que jo mateix ignorava la impremta on es feia”. Des del primer número de 1969, als crèdits de la revista apareix una adreça de Marsella i un nom d'editor responsable: Claudi Barsotti.

D'Alella a Sants

El 1977, la legalització del PSUC és també la possibilitat perquè la revista *Nous Horitzons* esdevingué una revista de pensament que circuli lliurement. Durant uns pocs números, l'adreça de la revista és a una urbanització d'Alella, al Maresme. Després, a un local del carrer Vallespir, a l'exvila de Sants. Els nous directors (Joaquim Sempere i Andreu Claret Serra) n'asseguren la continuïtat. El gran canvi, però, és el que promou un jove historiador (Leandre Colomer), que és un dels creadors d'una revista destinada a tenir èxit (*L'Avenç*) i amb un editor audaç (Eugeni Rodríguez) d'un magazine que s'avança, i s'estronca (*Crònica*). El canvi de format —i d'estètica: som al *pop*— i d'idees de Leandre Colomer inaugura una nova època de la revista. I intervé, qui sap si decisivament, en la configuració d'una nova època del pensament i l'acció política a l'àrea catalana •

Antoni Tàpies, *Memòria personal*. Barcelona, Crítica, 1977.

Francesc Roca, *Nous Horitzons: marxisme i intel·lectuals, tercer acte*, Recerques, n. 9 (1979).

Nous Horitzons. Edició facsímil, 1960-1961. Barcelona, Jesús Díez, 1979 (introduccions de M. Sacristán, F. Vallverdú, F. Vicens i J. Sempere).

Francesc Roca, *Gaspar Aribau és Gabriel Arrom*, a “El viaducte”, *L’Avenç* n. 67 (1984).

Gregori López Raimundo, *El projecte originari de Nous Horitzons*, *Nous Horitzons*, n. 95-96 (1985).

Germinal Ros, *Quan jo era administrador*, *Nous Horitzons* n. 95-96 (1985).

Teresa Pàmies, *El meu Nous Horitzons*, *Nous Horitzons* n. 95-96 (1985).

Andreu Mayayo, *Nous Horitzons, vint-i-cinc anys de catalanomarxisme*, *L’Avenç* n. 90 (1986).

Francesc Roca, *Quan Nous Horitzons ja ha fet vint-i-cinc anys. La finestra oberta d’una revista catalana*, *Serra d’Or* n.318 (1986).

Amèlia Gavilán, *Treball: el mitjà és el missatge*, dins (DD. AA.) *La nostra utopia. PSUC, cinquanta anys d’història de Catalunya*. Barcelona, Planeta, 1986.

José María Muriá, coord.: “Horitzons”, “Nous horitzons”, “Muni, Josep”, “Rojo, Vicenç”, etc. a: *Diccionario de los catalanes de México*. Zapopan, El Colegio de Jalisco, 1996.

Germinal Ros i Martí, *La formació ideològica*, dins: *Els meus primers 90 anys*. Lloret de Mar, APAC, 1999.

“París” i “Nous Horitzons”, dins J.M. García Ferrer i Martí Rom, *Francesc Vicens*. Barcelona, Associació / Col·legi d’Enginyers Industrials de Catalunya, 2003.

El 2009, Víctor Hurtado i Andreu Grau han confegit un mapa de la xarxa de distribució de *Nous Horitzons* destinat al volum *Catalans al món. Atlas de la presència catalana al món. 1998-2008*. (Barcelona, Enciclopèdia Catalana, 2009).